

De Zwarte Rattenslang (*Elaphe obsoleta obsoleta*) in het terrarium

G. Heijnen
Saturnusbaan 16
7891 ET
Klazienaveen

INLEIDING

Door mijn voorkeur voor de kleur zwart, zoek ik altijd naar slangen die vooral zwart zijn. Na een aantal succesvolle kweken met andere ondersoorten van de Zwarte Rattenslang *Elaphe obsoleta* (o.a. *E. o. rossalleni*, *E. o. quadrivittata*, *E. o. spiloides*) wilde ik ook graag met de nominaatvorm (*Elaphe obsoleta obsoleta*) van de Zwarte Rattenslang kweken.

In 1986 ging ik op zoek naar deze mooie slangen. Maar omdat een van mijn doelstellingen is om alleen nakweekdieren aan te schaffen, slaagde ik er in dat jaar niet in om deze soort te bemachtigen. Ook in het daarop volgende jaar slaagde ik niet. Pas begin 1988 kocht ik twee nakweekdieren. Ik moest deze dieren echter uit België halen. De dieren werden mij als een paartje verkocht maar bleken twee vrouwtjes te zijn. Later heb ik, weer uit België, een halfwas man betrokken. Uit bovenstaande blijkt, dat de Zwarte Rattenslang niet zo algemeen wordt gehouden als menigeen denkt.

BESCHRIJVING

E. o. obsoleta is een vrij grote Rattenslang (STASZKO & WALLS, 1994). Vrouwtjes en mannetjes verschillen niet veel wat lengte betreft. De slangen hebben een lengte rond 180 cm, er zijn echter uitzonderingen van rond de 200 cm bekend.

Een volwassen Zwarte Rattenslang, in zijn zuiverste vorm, is geheel zwart, maar de meeste Zwarte Rattenslangen houden sporen van hun jeugdpatroon dat bestaat uit een groot aantal donker-

grijze zadels op een bleekgrijze grondkleur. De onderkant van de slang is meestal wit of gelig van kleur.

Wildvangdieren blijven in tegenstelling tot nakweekdieren vaak nerveus en agressief. Hoewel dit na verloop van tijd soms verandert, blijven deze dieren wel vaak met hun staart trillen en scheiden ze de typische *Elaphe*-geur af indien ze worden benaderd en/of gehanteerd. Nakweekdieren hebben deze problemen vaak veel minder.

VERSPREIDING

Elaphe obsoleta heeft de grootste verspreiding van alle Noord-Amerikaanse slangen. Ze komen voor in de gehele oostelijke helft van de Verenigde Staten, zelfs tot in Canada.

De Zwarte Rattenslang (*E. o. obsoleta*) komt voor in het hele noordelijke deel van het verspreidingsgebied, van Vermont tot de kust van Noord-Carolina, naar het zuidwesten toe tot Georgia, Louisiana en Oklahoma, in het noordwesten tot Illinois (BEHLER & KING, 1985).

VOORTPLANTING

Zwarte Rattenslangen hebben een winterslaap nodig. De slangen zoeken in het najaar een veilige plek om gedurende de winter te verblijven. Na de winterslaap is de paringstijd van maart tot mei. Na de paring duurt het ongeveer 28 dagen voordat de vrouwtjes eieren leggen. Een eventueel tweede legsel volgt in augustus. Het vrouwtje legt gemiddeld tien eieren (tussen de 6 en 15). De incubatieduur is bij een temperatuur van 28°C rond de 59 dagen (MATTISON, 1988).

MIJN EIGEN DIEREN

Op 18 januari 1988 kwam ik in bezit van twee jonge Zwarte Rattenslangen. Het opkweken van deze twee ging vrijwel probleemloos. De jonge dieren hebben eerst nog het typische jeugdpatroon, maar bij elke vervelling worden ze zwarter.

Na een aantal maanden had ik problemen met een van de twee dieren. Het braakte zijn prooi na een paar dagen weer uit. Ik heb dit euvel met succes kunnen bestrijden door het dier enkele weken niet te voeren en het een eenmalige injectie met Flagyl (200 mg/kg) te geven.

Toen de slangen halfwas waren, werden de dieren door een vriend gesondeerd. Het bleek geen paartje te zijn. Gelukkig kon ik medio 1989 aan een nakweek halfwas mannetje komen, zodat ik in het bezit was van twee vrouwen (V1 en V2) en een man (M1). In het begin hield ik de dieren gescheiden zodat ik een beter overzicht had over het eten en de problemen van de dieren. V1 at altijd prima. V2 was het dier dat in het begin problemen had. V2 at minder dan V1 en groeide daarom ook niet zo snel. M1 was een prima eter en groeide goed.

Ik hield de dieren bij een temperatuur van 19°C ('s nachts) tot 28°C (overdag). Het terrarium waarin ik de dieren houd is 75 cm lang, 50 cm diep en 50 cm hoog en gemaakt van glas. Als substraat ligt er een 3 cm dikke laag berkenspaanders in. Een 40 watt lamp gebruik ik als verwarming. Onder de bodem ligt een verwarmingskabel die aan gaat indien de temperatuur onder de 19°C komt. Met de lamp verleng ik de daglengte in het voorjaar en verminder ik die in het najaar. Tijdens zeer warme zomerdagen schakel ik de lamp uit.

In het terrarium bevinden zich enkele schuilplaatsen in de vorm van omgekeerde stenen bloempotten en stukken schors. Verder heb ik een zware boom-

tak in het terrarium daar de Zwarte Rattenslang graag klimt. Een stevige waterbak maakt het terrarium compleet.

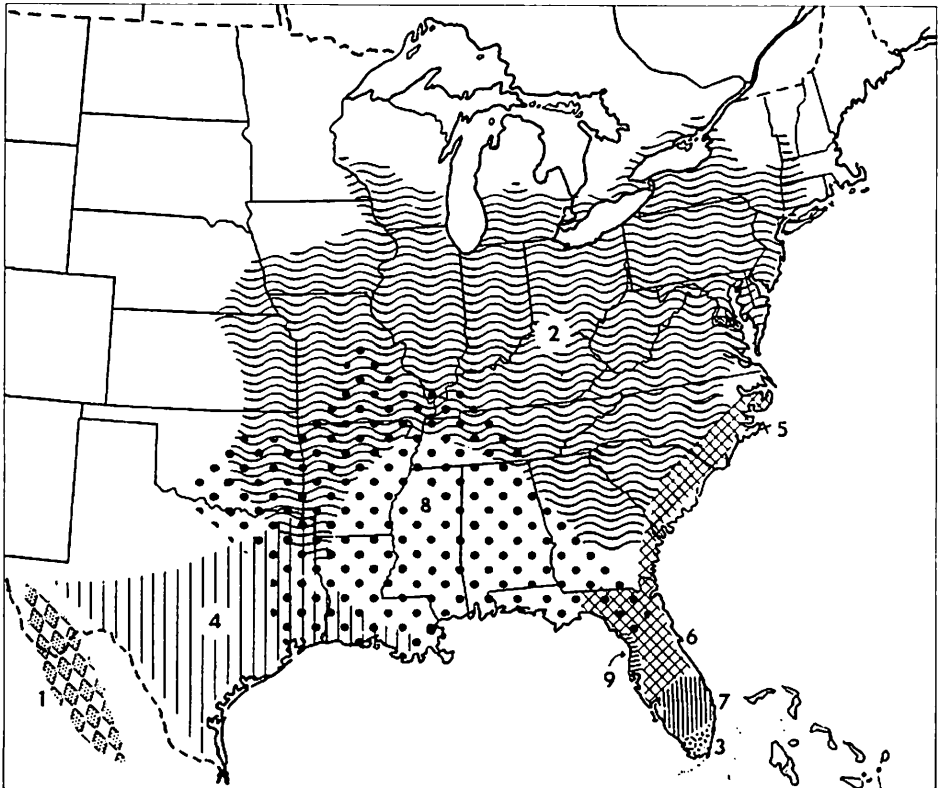
GEDRAG EN VERZORGING

De Zwarte Rattenslang is vooral overdag actief (TRUTNAU, 1988). Daar het prima eters zijn, verschijnen ze vaak nieuwsgierig voor de ruit als ik voor de bak sta. Ook bij tikken op de ruit komen de slangen te voorschijn. Opvallend is dat als ik de voorruit van het terrarium verwijder, de slangen onmiddellijk met hun koppen over de rand komen. Mijn dieren zijn handtam en daarom goed te hanteren. Bij het voeren moet ik wel attent zijn daar ze anders elkaar de prooi proberen af te nemen.

Het voedsel bestaat uit muizen, halfwas ratten, eendagskuikens, gerbils en kleine cavia's. Mijn Zwarte Rattenslangen eten zowel levende als dode prooidieren. Het zijn dus eigenlijk probleemloze eters.

KWEEK

In het najaar van 1990 waren de slangen geslachtsrijp (bij een lengte van ongeveer 120 cm). Ik besloot de dieren geleidelijk af te koelen voor de winterslaap. Vanaf eind oktober kregen ze geen voer meer. Eind november plaats ik de drie slangen in een grote emmer (10 liter) met daarin een ongeveer 10 cm dikke laag potgrond. Hierop legde ik kranten en een dikke laag natte bladeren. De slangen overwinterden zo bij een temperatuur van 8°C tot eind februari 1991. Elke twee weken controleerde ik de toestand van de dieren. Hierbij bleken de dieren vaak ongecontroleerd naar je te happen (waarschijnlijk om zich in deze onmachtige positie te beschermen tegen indringers). Nadat ze weer in het terrarium waren teruggezet, bracht ik de daglengte in enkele weken tijd naar 14 uur per dag. Hierbij steeg ook de temperatuur in het terrarium.

Op het kaartje is de verspreiding van *Elaphe obsoleta obsoleta* aangeven met een golfpatroon gekenmerkt door het cijfer 2. De overige cijfers verwijzen naar andere vormen/ondersoorten waarvan sommige inmiddels iets afwijkend geïdentificeerd worden. (Naar: WRIGHT & WRIGHT, 1957).

Na de vervelling werd een vrouwtje (V1) erg onrustig. De waterbak werd verschoven en later zelfs omgegooid. Paringen heb ik echter niet gezien. Tot mijn grote verrassing zag ik dat de achterlijven van beide vrouwtjes dikker werden. Ik plaatste een grote bloempot met potgrond in het terrarium. Enkele dagen na een vervelling legde V1 10 mooie, hagelwitte eieren. Een week later legde V2 6 eieren. Ik heb deze eieren op vermiculiet bij een temperatuur van 28°C 'au bain-marie' uitgebroed.

Na 62 dagen, op 30 juni 1991, kwamen de eerste dieren uit het ei. Drie dagen later waren alle dieren uit het ei gekropen. De jonge slangen aten allemaal

zonder probleem vrijwel direct nestmuizen.

Tussen 1992 en 1995 heb ik zo een flink aantal gezonde, jonge Rattenslangen gekregen zoals in de tabel te zien is.

Samen met de jongen van 1991 heb ik dus in vijf jaar, van twee vrouwtjes, 78 jongen gekregen. Alleen in 1993 ging het mis met de eieren van V1. De oorzaak was waarschijnlijk dat ik per onge-

Jaar	vrouwtje 1	vrouwtje 2
1992	12	7
1993	0	7
1994	14	10
1995	6	6

Tabel: Aantal jongen per vrouwtje per jaar.

luk de eieren luchtdicht had afgesloten. De plastic doos, waar ik ze in had gedaan, bevatte namelijk in tegenstelling tot mijn andere dozen geen gaatjes en dat had ik niet opgemerkt. Van boven bezien leken de eieren zich voorspoedig te ontwikkelen; maar plots was het geheel bedekt met een dikke laag schimmel. Ik kon dus daarna alle eieren met bijna compleet uitgegroeide jongen in de container gooien. Geleerde les: eieren moeten tijdens de groei zuurstof kunnen krijgen.

In september 1995 heb ik mijn volwassen dieren verkocht. Wel heb ik nakweekdieren behouden om te proberen een nieuwe generatie te kweken.

TENSLOTTE

Uit persoonlijke ervaring kan ik zeggen dat *E. o. obsoleta*, de Zwarte Rattenslang, een mooie en makkelijk te houden slang is. Het zijn enorme goede eters en dus voor de beginnende slangenhouder een aanrader. Omdat ik begonnen ben met nakweekdieren, heb ik met deze soort slangen nooit problemen gehad met de gezondheid (behalve de aanloopproblemen met vrouwtje 2). Tot slot wil ik C.M. Langeveld bedanken voor het toezenden van informatie en J.J. van Duinen voor het kritisch bekijken van dit stuk.

ELAPHE OBSOLETA OBSOLETA IN CAPTIVITY

The husbandry techniques and breeding of *Elaphe obsoleta obsoleta* are discussed. Temperature is maintained between 19-28°C during the active season. In the winter, from November to February, the animals are kept at 8°C. The female usually lay one clutch of eggs each year, from which 6-14 young hatch. The first young hatch after 62 days when the eggs are incubated in a bain-marie at 28°C. As captive breeding of this species is relatively new, there is very little information available on the care of the hatchlings and their health problems.

LITERATUUR

BEHLER, J.L. & F.W. KING, 1985. Field guide to North American reptiles & amphibians. Knopf, New York.

MATTISON, C., 1988. Keeping and breeding snakes. Blandford Press, London.

STASZKO, R. & J.G. WALLS, 1994. Rat snakes. A hobbyist's guide to *Elaphe* and kin. TFH Publications, Neptune City.

TRUTNAU, L., 1988. Schlangen (1). Ungiftige Schlangen. Eugen Ulmer Verlag, Stuttgart.

WRIGHT, A.H. & A.A. WRIGHT, 1957 [herdruk 1994]. Handbook of snakes of the United States and Canada. Comstock Publishing Associates, Ithaca en Londen.

TIP:

Voeren van levende rode muggenlarven op het land

Marcel Mikkers &
Sergé Bogaerts
(Doelgroep
Salamanders)
p/a Imkerstraat 83
6533 SC
NIJMEGEN

Al enige jaren voeren wij op het land levende salamanders met levende rode muggenlarven. Vaak gebruikt men hiervoor een ondiep schaalpje met een dun laagje water. Dit wordt echter al snel een vieze boel, of het droogt in en koekt aan. Ik heb een handige en hygiënische manier gevonden voor het aanbieden van muggenlarven door gebruik te maken van (blanco) keukenrolpapier. Een vel keukenrol wordt twee maal dubbel gevouwen en vochtig gemaakt. Dit plaatsen we op een open plekje in het terrarium. Hierop leggen we de rode muggenlarven. De larven blijven in leven op deze vochtige tissue. Het toedienen van kalk- en vitaminepreparaten kan natuurlijk ook gewoon door de larven op de tissue te bepoederen. De salamanders weten heel snel waar ze het voedsel zoeken moeten, en als de muggenlarven opgegeten zijn, wordt het papier uit de bak gehaald en weggegooid.